

УДК 351.773.13

С. А. Клименченко,
здобувач, Академія муніципального управління

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

S. Klimenchenko,
Researcher Academy of Municipal Management

TRENDS OF MODERNIZATION MECHANISMS OF STATE REGULATION OF INVESTMENT
ACTIVITY AGRICULTURAL SECTOR

Запропоновано напрями модернізації механізмів державного регулювання інвестиційної діяльності аграрного сектору, а саме: підтримка інвестиційних кредитів, надання грантів, мікрокредитування малих виробників аграрної продукції, яка б була розрахована на реальні потреби і можливості виробництва, перехід до альтернативних форм оподаткування аграрного виробництва, надання державних інвестицій в довгостроковому періоді.

Вивчення зарубіжного досвіду щодо модернізації механізмів регулювання інвестиційної діяльності, дозволило виявити вимоги, які необхідно враховувати при визначенні пріоритетів інвестиційної діяльності аграрного сектору.

Визначено, що моніторинг модернізації механізмів регулювання інвестиційної діяльності є процесом спостереження з боку інвесторів за діями регіональних і державних органів влади за досягненням цілей, поставлених за умов підтримки функціонування аграрного сектору. Виявлено теоретичний інструментарій ідентифікації та систему фільтрації чинників, що відіграють вирішальну роль при формуванні механізмів регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі. Розглянуто кількісні та якісні чинники впливу на механізми регулювання інвестиційної діяльності аграрного сектору.

Directions modernize state regulation of investment activities of the agricultural sector, namely: support for investment loans, grants, microcredit small producers of agricultural products, which would be calculated on the real needs and opportunities of production, switching to alternative forms of taxation of agricultural production, the provision of public investment in long run.

The study of foreign experience on modernizing mechanisms regulating investment activities have identified the requirements that must be considered when prioritizing investment agriculture.

Determined that monitoring mechanisms regulating modernization investment is a process by observing the actions of investors and regional public authorities for achieving the objectives set out in the conditions support the agricultural sector. Found theoretical tools for identifying and filtering system factors that play a crucial role in the formation mechanisms of regulation of investment activity in the agricultural sector. We consider qualitative and quantitative factors influence the mechanisms for regulating investment activities of the agricultural sector.

Ключові слова: модернізація, механізми державного регулювання, інвестиційна діяльність, аграрний сектор, моніторинг.

Key words: upgrade, mechanisms of regulation, investment, agriculture, monitoring.

ВСТУП

В умовах змін відносин власності, лібералізації цін аграрний сектор України досить сильно постраждав. Період депресії в аграрному секторі залишається і на даний час. Держава не має можливості закріпити свої позиції у підтримці аграрного сектору.

Ефективні механізми регулювання інвестиційної діяльності повинні відображати такі напрями гармонізації цих механізмів у процесі розширеного відтворення в аграрному секторі, які дозволяють аграрним виробникам забезпечува-

ти себе необхідними джерелами інвестування, створювати резерви і в повному об'ємі виконувати свої фінансові і кредитні зобов'язання.

Проблеми господарювання в аграрному секторі, забезпечення ефективного інвестиційного процесу привертали увагу дослідників на різних етапах еволюції економічної думки і знайшли відображення у працях Ксенофонта, Колумелли, М. Катона, М.Т. Варрона, Ф. Кене, А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса, В. Ойкена, А.Я. Антоновича, С.М. Будлакова, І.В. Вернадського, М.Х. Бунге, М.І. Зібера, М.Д. Конд-

ратьєва, М.В. Левицького, М.І. Туган-Барановського, Є.Є. Слуцького, О.В. Чайнова та інших.

Теоретичні та практичні аспекти інвестування аграрного сектору в умовах глобалізації, зокрема його інституційного забезпечення висвітлені у працях таких учених, як В.Г. Андрійчук, В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, Д.О. Баюра, М.А. Булат, Т.В. Гаїдай, П.І. Гайдучський, В.М. Геєць, Н.І. Гражевська, О.А. Грیشнова, В.В. Зіновчук, І.В. Коновалов, Г.І. Купалова, Ю.М. Лопатинський, Й.М. Малік, І.Й. Малий, В.Я. Месель-Веселяк, Л.В. Молдаван, В.Г. Нелеп, Н.А. Новічкова, І.Ф. Радіонова, П.Т. Саблук, С.О. Савицька, А.В. Шегда, П.В. Щепієнко, О.Г. Шпикуляк та інших.

Незважаючи на весь обсяг проведених наукових досліджень окремі питання залишаються не до кінця вивченими. Це стосується визначення основних напрямів та механізмів виведення аграрного сектору з кризового стану, якими, зокрема, є підвищення фінансової ефективності аграрного виробництва, вирішення соціальних проблем.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Запропонувати напрями модернізації механізмів державного регулювання інвестиційної діяльності аграрного сектору. Вивчити зарубіжний досвід щодо модернізації механізмів регулювання інвестиційної діяльності. Виявити теоретичний інструментарій ідентифікації та систему фільтрації чинників, що відіграють вирішальну роль при формуванні механізмів регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі.

РЕЗУЛЬТАТИ

На основі вивчення зарубіжного досвіду та виявлених можливостей його адаптації до вітчизняних умов розроблено організаційні заходи модернізації механізмів регулювання інвестиційної діяльності аграрного сектору.

Основним заходом має бути державна підтримка цінової політики, яка дозволяє забезпечити конкурентоспроможний розвиток виробництва, впливати на вільне ціноутворення в аграрному секторі, що дозволить виробникам реалізовувати аграрну продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку за цінами, які покриватимуть повністю витрати на виробництво аграрної продукції, і створюють передумови для фінансового забезпечення за рахунок власних фінансових ресурсів.

Сприяння розвитку грантів є наступним напрямом [1]. Дана форма гармонізації фінансових механізмів повинна враховувати не лише розвиток аграрного виробництва, але й стимулювати зміни в структурі самого виробництва. Основним критерієм отримання грантів є соціальний характер. Гранти мають можливість надаватися на безповоротній та безоплатній формі і надаватися на розвиток і проведення конкретних наукових дослідів в аграрному секторі України, що дозволить виявити більш дієві напрями організації виробничого процесу в аграрному секторі та підвищити фінансові результати діяльності.

Підтримка інвестиційних кредитів в Україні дозволила б збільшувати об'єми виробництва аграрної продукції, зацікавити виробників у реалізації своєї продукції не тільки державі, але й великим супермаркетам та магазинам, які розраховуватимуться за продукцію за рахунок підтримки з боку місцевих банків.

Мікрокредитування малих виробників аграрної продукції, яка розрахована на реальні фінансові потреби і можливості виробництва. В Україні на сьогоднішній день найбільшу частку у виробництві аграрної продукції займають малі підприємства. Тому, на нашу думку, повинно бути запроваджено мікрокредитування малих виробників з коротким виробничим циклом, яке забезпечувало б розвиток аграрної галузі, підвищило конкурентоспроможність не тільки аграрної продукції, але й самих виробників.

Перехід до альтернативних форм оподаткування аграрного виробництва є окремим напрямом [2]. На даний час залишається досить складна ситуація з оподаткуванням аграрної галузі. Аграрний сектор виробництва носить сезонний характер і не має можливості сплачувати податкове навантаження у відповідних розмірах, тому необхідно враховувати дану і не повинен обкладатися високими податками у порівнянні з іншими галузями економіки. Податки на вироблену продукцію і використані у виробництві затратні матеріали повинні бути зведені до мінімуму.

Підтримка аграрного сектору за рахунок державних інвестицій мала б суттєве значення. Державні інвестиції повинні бути направлені на розвиток ринкової інфраструк-

тури, управління природними ресурсами. На сьогодні в Україні відсутня чітка політика регулювання використання природних ресурсів (земельний фонд, водний фонд, лісовий та ін. фонди). Більшість природних ресурсів земельно-водного фонду використовують не за призначенням, що негативно впливає на загальну ситуацію в аграрному секторі. Аграрні субсидії повинні бути направлені на виплати з державного бюджету на виробництво важливих продуктів індивідуального споживання, забезпечувати вирощування зернових, овоче-баштанних культур.

Запропоновані напрями сприятимуть поліпшенню інвестиційного забезпечення аграрного сектору шляхом підтримки інвестиційних кредитів, надання грантів, мікрокредитування малих виробників аграрної продукції, яка б була розрахована на реальні потреби і можливості виробництва, переходу до альтернативних форм оподаткування аграрного виробництва, надання державних інвестицій в довгостроковому періоді.

Організація проведення визначених напрямів включає певний перелік заходів:

- виявлення майбутнього розвитку аграрного сектору;
- оцінка ринків і потреб споживачів;
- моніторинг стану досліджень;
- формування групи експертів;
- обробка результатів;
- вибір пріоритетів розвитку з урахування отриманої інформації, оцінки ринків і потреб споживачів.

Вивчення зарубіжного досвіду щодо модернізації механізмів регулювання інвестиційної діяльності, дозволило виявити вимоги, які необхідно враховувати при визначенні пріоритетів інвестиційної діяльності аграрного сектору.

По-перше, дотримання системного підходу при узгодженні та диференціації заходів інвестиційної, податкової, бюджетної, цінової політик.

По-друге, формування пріоритетів в регулюванні інвестиційної діяльності аграрного виробництва повинно відбуватися відкрито та обговорюватися.

По-третє, оптимальність виявлених пріоритетів.

По-четверте, виявлені пріоритети повинні охоплювати всі сфери аграрного сектору, виявити потужний науково-технічний потенціал підприємств, які займаються науковими розробками в аграрному секторі, що дозволять підвищити конкурентоспроможність аграрної продукції на ринку.

По-п'яте, необхідно враховувати, що розроблені напрями модернізації механізмів регулювання інвестиційної діяльності будуть сформовані і реалізовані протягом певного часового періоду. У даному питанні важливу роль відіграватимуть статистичні дослідження інвестиційної діяльності аграрного сектору.

Більшість проблем у модернізації механізмів регулювання інвестиційної діяльності аграрного сектору обумовлені відсутністю чіткої політики між новими завданнями та застарілими інструментами реалізації, що не дозволяє виявити узгодженість між наявними механізмами регулювання та показниками інвестиційної діяльності аграрного сектору.

Для кваліфікаційного моніторингу змін механізмів регулювання інвестиційної діяльності необхідне проведення порівняльного аналізу стану та перспектив розвитку інвестиційного потенціалу сектору, отримання оцінок, які допоможуть визначити його місце в національній економіці [3].

Основні питання, які виникають у процесі реалізації визначених напрямів:

— основні проблеми, які виникнуть при модернізації механізмів регулювання інвестиційної діяльності аграрного сектору;

— що необхідно зробити для їх вирішення, створення експертної групи, яка буде контролювати та узагальнювати результати вирішення проблем, які виникли.

Запропоновані напрями модернізації механізмів дозволяють визначитися з ресурсною підтримкою інвестиційної політики за рахунок:

— природних, трудових, фінансових та матеріально-технічних ресурсів;

— державною підтримкою у вигляді правового регулювання, інформаційного та адміністративно-організаційного забезпечення;

— організаційного забезпечення аграрного виробництва за умов впливу обласних і місцевих органів влади, фінансово-кредитних установ в умовах фінансово-кредитного забезпечення та розробці програм інвестиційного розвитку;

— проведення аналізу споживчого ринку та ринків збуту аграрної продукції виробниками аграрної продукції.

Моніторинг модернізації механізмів регулювання інвестиційної діяльності є процесом спостереження з боку інвесторів за діями регіональних і державних органів влади за досягненням цілей, поставлених за умов підтримки функціонування аграрного сектору. Моніторинг на даному етапі означає включення представників інвесторів у групу експертів за наглядом виконання і використання інвестиційних ресурсів в аграрному виробництві, одержання регулярних звітів, що дозволяє інвесторам визначити наявність проблем на ранньому етапі і вчасно розробити необхідні заходи. Такий процес також дає можливість аграрним виробникам отримати доступ до нових ідей і контрактів, а також одержати допомогу від інвестиційних організацій.

Використання статистичних та математичних методів досліджень та обробки результатів дає можливість сформулювати чіткі результати здійснення інвестиційної діяльності, виявити тенденцію та динаміку зміни основних механізмів регулювання. Основними статистичними та математичними методами пропонуємо: теорію ймовірностей, математичну статистику, дисперсійний аналіз тощо.

На основі проведених результатів отриманої інформації визначаються пріоритетні напрями покращення використання механізмів регулювання інвестиційної діяльності аграрного виробництва регіону.

Загальне обговорення напрямів організовується на регіональному та державному рівні між представниками податкової адміністрації, фінансово-кредитними установами, представниками аграрного сектору, інвесторами.

Головними критеріями є: сприяння розвитку інвестиційного потенціалу і підвищення його використання; можливість залучення іноземних інвесторів; ефективність обраних пріоритетів реалізації механізмів регулювання інвестиційної діяльності аграрного сектору; забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств.

Виявлено теоретичний інструментарій ідентифікації та систему фільтрації чинників, що відіграють вирішальну роль при формуванні механізмів регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі.

Розглянемо більш детально кількісні та якісні чинники впливу на механізми регулювання інвестиційної діяльності аграрного сектору.

Обсяги залучених інвестицій безпосередньо впливають на цінову і податкову політику аграрних підприємств. Чим вище ставка податку на залучені інвестиції, тим вища ціна на аграрну продукцію. В цілому, зростають ставки податків — зменшуються обсяги залучених інвестицій.

Ціна реалізації продукції аграрного виробництва залежить від впливу макроекономічних та мікроекономічних показників розвитку країни. Важливим напрямом у реалізації цінової політики в аграрному секторі є розвиток економічних та політичних зв'язків України з країнами світу щодо експорту продукції.

Аграрний сектор економіки на сьогодні залишається менш привабливою сферою залучення коштів, тому державна підтримка відіграє значну роль у розвитку виробничого процесу. Існуючі форми державної підтримки не в змозі повністю забезпечити аграрне виробництво фінансовими ресурсами, але саме на неї припадає близько 40—50% залученого капіталу.

У структурі джерел залученого капіталу найбільшу частку становлять іноземні інвестиції. Незважаючи на нестабільне політичне становище України, іноземні інвестори вкладають кошти в економіку країни власні фінансові ресурси. Проте частка коштів в аграрний сектор з кожним роком зростає, що свідчить про позитивну тенденцію інвестиційної діяльності. Приваблюють інвесторів родючі ґрунти, природно-кліматичні умови для вирощування зернових та інших культур.

Податкова політика на сьогодні виступає одним із негативних чинників впливу на аграрний сектор. Досить високі ставки податків не дозволяють ефективно розвиватися аграрному сектору економіки. Податкові пільги практично не надаються, а ставки податків для вкладення іноземних і вітчизняних інвестицій стримують цей процес.

Параметри прибутковості інвестиційної діяльності аграрного сектору складають досить низький відсоток. Основними причинами такого стану можна виділити:

- сезонність виробництва аграрної продукції;
- вплив природно-кліматичних умов на вирощування і зберігання аграрної продукції;

— нестабільний попит на продукції рослинництва і тваринництва в Україні;

— імпорт аграрної продукції тощо.

Співвідношення власного і залученого капіталу на підприємствах аграрного сектору повинно становити 2:1. Більшість керівників аграрних підприємств виявляють бажання фінансувати свою діяльність за власні (хоч і незначні) фінансові ресурси, ніж залучати.

Вартість залучених фінансових ресурсів в аграрне виробництво коливається в межах 15—35% на рік. Можливість повернення відсотків досить незначна, оскільки, як зазначалося вище, виробництво носить сезонний характер і негативний вплив природних умов не завжди забезпечує отримання високих врожаїв аграрної продукції.

На механізми регулювання інвестиційної діяльності впливає і спеціалізація виробництва. Незважаючи на те, що основним видом діяльності аграрного підприємства є галузі рослинництва чи тваринництва, підприємства, як правило, займаються суміжним виробництвом. Це дозволяє більш ефективно використовувати залучені ресурси та підтримувати виробничий цикл.

Ліквідність інвестицій в аграрному виробництві досить низька, проте, залучення інвестицій в різноманітні галузі аграрного виробництва можуть бути більш ліквідними, якщо вплив державної підтримки інвестиційної діяльності буде більш дієвим і регулюючим.

Дієвість системи моніторингу за механізмами регулювання інвестиційної діяльності дозволяє розгорнути стратегічні плани державної підтримки та запропонувати більш модернізовані механізми регулювання.

Рентабельність інвестицій в аграрній галузі досить низька. Це пов'язано насамперед з низькою прибутковістю виробництва, не конкурентоспроможністю галузі у порівнянні з іншими галузями, незацікавленістю держави у розвитку аграрної галузі, підтримки імпорту аграрної продукції з інших країн.

Обмежувачий вплив на інвестиційну діяльність аграрного виробництва здійснюється виходячи з не чітко детермінованих механізмів регулювання. В результаті чого окремі підприємства мають можливість залучати зовнішні джерела фінансування, а інші, яких більший відсоток на ринку, цього зробити не можуть.

ВИСНОВКИ

Реалізація запропонованих напрямів модернізації механізмів державного регулювання інвестиційної діяльності аграрного сектору дозволить: наповнити власними і залученими фінансовими джерелами аграрні підприємства, забезпечити інформаційну підтримку фінансового забезпечення аграрного сектору, виявити стратегічні напрями розгортання діяльності виробників аграрної продукції.

Література:

1. Дацій О.І. Менеджмент в системі органів державної влади та місцевого самоврядування: навчальний посібник / Кондрашов О.М., Іванова Т.В., Дацій О.І. та ін. — К.: ТОВ "ДКС центр", 2013. — 366 с.
2. Дацій Н.В. Шляхи формування та розвитку самодостатніх суб'єктів муніципального руху: європейські виміри та орієнтири: монографія / О.М. Кондрашов, Т.В. Іванова, Н.В. Дацій та ін.; за заг. ред. О.М. Кондрашова. — Миколаїв: Смельянова Т.В., 2013. — 352 с.
3. Лункіна Т. Державна підтримка інтеграції та кооперації в АПК України: зарубіжний досвід та основні напрями / Т. Лункіна, Є. Павлюк // Економіст. — 2013. — № 4. — С. 37—39.

References:

1. Datsij, O.I. (2013), Menedzhment v systemi orhaniv derzhavnoi vlady ta mistsevoho samovriaduvannia [Management of the system of state and local governments], TOV "DKS tsentr", Kyiv, Ukraine.
2. Datsij, N.V. (2013), Shliakhy formuvannia ta rozvytku samodostatnikh sub'iektiv munitsypal'noho rukhu: evropejs'ki vymiry ta orijentiry [Ways of formation and development of self-sustaining entities Municipal Traffic: European dimensions and orientations], Yemel'ianova T.V., Nikolaev, Ukraine.
3. Lunkina, T. and Pavliuk, Ye. (2013), "State support of integration and co-operation in agroindustrial complex of Ukraine: foreign experience and basic directions", Ekonomist, vol. 4, pp. 37—39.

Стаття надійшла до редакції 10.08.2014 р.